

PRO
SHADE

Tietoon pohjautuva
jaettu päätöksenteko
terveydenhuollossa

Jaettu päätöksenteko lisää terveyshyötyä

Hanna Kuusisto

Neurologian ylilääkäri ja potilasturvallisuuden
asiantuntijaylilääkäri, Tays

Asiakas- ja potilasturvallisuuden professori

Itä-Suomen yliopisto, sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos

 proshade.fi

 [proshadestn](https://twitter.com/proshadestn)

 facebook.com/proshadestn

 linkedin.com/company/proshadestn

DUODECIM

Jaettu päätöksenteko

- Soveltuu parhaiten sairauksiin, jossa on useita **yhtä tehokkaita hoitoja**, joilla on erilaiset antoreitit, hyödyt ja haitat (preference sensitive conditions), esim. verenpainetauti, hyperkolesterolemia, antikoagulaatio
- Onnistunut jaettu päätöksentekoprosessi edellyttää potilaan tuottamaa tietoa omasta viitekehystänsä, ammattilaisen tuottamaa näyttöön perustuvaa tietoa hoitovaihtoehtoista, sekä ammattitaitoa ja kokemusta (Joseph-Williams N. et al. Power imbalance prevents share decision making. BMJ 2014;348:g3178.)
- Aina päätöksenteko ei voi olla jaettu, mutta sen tulee vähintäänkin olla infomoitu ja osallistava (esim. Parkinsonin taudin lääkehoito)

Jaettu päätöksenteko

(International panel Decision aids standards (IPDAS) kriteerit laadukaalle jaetulle päätöksenteolle)

1. Selvitä potilaan arvot (Preference = mieltymys ja goals=tavoitteet **omassa elämässä ei lääkityksessä. Esim. minulle on tärkeää nukkua pitkään viikonloppuisin, matkustaa ja tehdä työtäni pitkänmatkan rekkakuskina**)
2. Ilmoita omat sidonnaisuutesi
3. Puhu selkokieltä
4. Kerro kaikki vaihtoehdot tasapuolisesti, ei mainintaa omista mieltymyksistä
5. Kerro potilasesimerkkejä
6. Käytä potilaan päätöksentuen apuvälinettä
7. Anna ajantasaista näyttöön perustuvaa korkealaatuista tietoa
8. Selitä vaikuttavuus
9. Selitä todennäköisyydet
10. Ohjaa harkinnassa ja päätöksenteossa

Solari A, Martinelli V, Trojano M, et al. An information aid for newly diagnosed multiple sclerosis patients improves disease knowledge and satisfaction with care. *Mult Scler* 2010; 16(11): 1393–1405
sairaanhoitopiiri

Patient reported outcome measures (PROM) Patients reported experience measures (PREM)

- Potilaat haluavat osallistua. He pitävät jaettua päätöksentekoa parempana kuin autoritääristä määrämistä
- Jaettu päätöksenteko lisää potilastyytyväisyyttä, koettua autonomiaa ja vähentää erimielisyyttä
- Jaettu päätöksenteko parantaa **adherenssia (vain otettu lääke auttaa)**
- Parsa-Parsi RW, The revised Declaration of Geneva: a modern-day physicians' pledge. JAMA 2017;318:1971-2.
- Bravo P et al. Conceptualizing patients empowerment : a mixed methods study. BMC Health Serv Res. 2015;15:252.
- Rahn A et al. for the rehabilitation in Multiple Sclerosis (RIMS) Special Interest Group on Patient autonomy. "I will respect the autonomy of my patients" A scoping review of shared decision making multiple sclerosis. Int J MS Care. DOI:10.7224/1537-2073.2020-027
- Joosten E. et al Systematic review of the effects of shared decision-making on patient satisfaction, treatment adherence and health status. Psychother Psychosom 2008;77(4):219-226
- Chewning B et al. Patient preferences for shared decisions: A systematic review. Patient Educ Couns 2012;86(1):9-18.

Jaettu päätöksenteko sopii kaikille erikoisalaille

- Rinnan rekonstruktio
 - Ashraf et al. Patient involvement in the decision making process improve satisfaction and quality of life in postmastectomy breast reconstruction 2013
- Nuorten tupakointi
 - Chen et al. Shared Decision Making Model for Adolescent Smoking Cessation: A pilot Cohort Study 2021
- Neurokirurgia
 - Corell et al. Shared decision making in neurosurgery: a scoping review 2021
 - Forner et al. Shared Decision making in Head and Neck Surgery. A Review 2022
- Kirurgia
 - Niburski et al. Shared Decision Making in Surgery: A Meta-Analysis of Existing Literature 2020.

- Laihdutusleikkaus
 - Alterburn et al. Benefits and Risks of Bariatric Surgery in Adults: A Review. 2020
- Onkologia
 - Covvey et al. Barrirs and facilitators to shared decision making in oncology: a systematic review of the literature. 2019-
- Psykiatria
 - Vitger et al. Digital Shared Decision Making Interventions in Mental Healthcare: A Systematic Review and Meta-analysis 2021
- Alkoholin ja päihteiden käyttö
 - Fisher et al. Shared decision making among people with problematic alcohol/other drug use and co-occurring mental health conditions. A systematic review 2021.
- Sydämen läppävika
 - Saeed et al. Shared Decision Making and Patient Reported Outcome Measures in Valvular Heart Disease. 2022

- Antikoagulaatiohoito flimmeripotilaalle
 - Mayer. Shared Decision Making for tromboembolic profylaxis in non-valvular atrial fibrillation: promise and problems with the American College of Cardiology`s AnticoagEvaluator (based on SPARCtool) 2018
 - Roldan et al. Shared Decision Making Tools for People Facing Stroke Prevention Strategies in Atrial Fibrillation: A Systematic Review and Environmental Scan 2021
- Lastentaudit
 - Wyatt et al. Shared Decision Making in Pediatrics: A systematic Review and Meta-analysis. 2015
- Psoriasis
 - Larsen et al. Shared Decision Making in Psoriasis: A systematic Review of Quantitative and Qualitative Studies 2019
- Maapähkinäallergia
 - Greenhawn et al. Development and acceptability of a shared decision-making tool for commercial peanut allergy therapies. 2020

Jaettu päätöksenteko MS-taudissa

- **Valtaosa MS-potilaista haluaa osallistua lääkevalintaansa**
 - Heesen et al J Neurol Sci 2007
 - Kuusisto et al. Information provision and quality. A Pilot study on shared decision making in multiple sclerosis 2022.
- **MS potilaat kykenevät jaettuun päätöksentekoon**
 - Köpke S . Et al. Information provision for people with multiple sclerosis. Cochrane database Syst Rev.2018;10(10).DOI:10.1002/14651858.CD008757.pub2
- **Jaettu päätöksenteko lisää MS-taudin lääkitykseen sitoutumista ja potilastyytyväisyyttä**
 - Tintoré M et. Al. The state of multiple sclerosis: current insight into the patient/health care provider relationship, treatment challenges, and satisfaction. Patient Prefer Adherence. 2016 Dec 22;11:33-45. doi: 10.2147/PPA.S115090. eCollection 2017
 - Cocco et al. Perception of risk and shared decision making process in multiple sclerosis 2016

Tiedonlukutaito ja jaettu päätöksenteko

- Jaettu päätöksenteko-prosessi edellyttää potilaan tiedon lukutaitoa ja kuullun ymmärrystaitoa
- MS-tautiin ja sen hoitoon liittyvien riskien ymmärtäminen (risk knowledge) on havaittu olevan alhainen ja eritasoinen eri euroopan maissa
- Koulutus ja henkilökohtainen kokemus MS-lääkkeistä korreloi positiivisesti riskien ymmärrykseen
- Vammautumisen pelko korreloituu negatiivisesti riskien ymmärrykseen (Rahn A et al. for the rehabilitation in Multiple Sclerosis (RIMS) Special Interest Group on Patient autonomy. “I will respect the autonomy of my patients” A scoping review of shared decision making multiple sclerosis. Int J MS Care. DOI:10.7224/1537-2073.2020-027)

Interventions to facilitate shared decision-making using decision aids with patients in Primary Health Care

Coronado-Vazquez et al. A systematic review 2020

- Parantunut adherenssi
 - Lasten astman sairaalajakson vähenivät
 - Lastenlääkärin konsultaatiot vähenivät
 - PSA näytteiden määrä väheni
 - Colorektaalisyövän seulonta lisääntyi
 - HbA1c väheni ja BMI väheni
 - RR-lääkkeiden ja statiinien adherenssi parani
 - Cardiovaskulaaripotilaiden elämäntapamuutos onnistui paremmin
- Oman sairauden tuntemus ja tieto parani
 - Useat krooniset sairaudet

- Päätöksen erimielisyys ja katuminen väheni
 - AK-hoito
 - Ylähengitystieinfektion hoito
 - ulosteen veritutkimus
 - Colonoskopia
 - PSA

- Tyytyväisyys parani
 - DebreSSION hoito
 - kardiovaskulaaririskien hoito
 - alaselkävun hoito
 - statiinien käyttö diabetespotilaalla

Shared decision making between older people with multimorbidity and GP:s

Brown et al 2022

- Lääkärit ja potilaat tunnistivat lääketieteellislainopillisia / eettisiä kysymyksiä, jotka vaikeuttivat jaettua päätöksentekoa silloin kun potilas on iäkäs ja monisairas (esim. hoitosuositusten noudattaminen)
- Toivottiin: pidempiä vastaanottoaikoja iäkkäille ja monisairaille, monisairaiden hoitosuosituksia ja lääkäreiden koulutusta jaetusta päätöksenteosta, kun potilaana on iäkäs ja monisairas
- Jaettu päätöksenteko koettiin parantavan hoidon jatkuvuutta

Jaettu päätöksenteko, ammattilais- vai potilasvetoinen

Sahred decision making in Helath Care: Theoretical Perspectives for Why it works and For Whom.

Resnicow et al. 2022

Ammattilaisen haasteita

- Asenne, perinteet
- Aika
- Osaaminen
- Kommunikaatiotaidot

Potilaan haasteita

- Tiedonlukutaito
- Persoona
- Asenne, ennakkoluulot
- Omaiset, läheiset
- Some, luotettavat lähteet

Lopuksi

- Osallista potilas ennakkoluulottomasti päätöksentekoon aina kun se on mahdollista
- Jaettu päätöksenteko
 - Parantaa tyytyväisyyttä ja autonomiaa
 - Vähentää erimielisyyttä (decisional conflict) ja katumista
 - Parantaa hoitoon sitoutumista
 - Parantaa useiden kroonisten sairauksien hoitotuloksia

PRO
SHADE

Tietoon pohjautuva
jaettu päätöksenteko
terveydenhuollossa

Kiitos!

 proshade.fi

 [proshadestn](https://twitter.com/proshadestn)

 facebook.com/proshadestn

 linkedin.com/company/proshadestn

DUODECIM